

Honorança a la memòria: el que ells van fer

Carla Vall, neta de dues republicanes i dos biberons, advocada penalista i activista pels Drets Humans

Vilanova i la Geltrú, La Sala, 21 de gener de 2020

Avui fa 81 que els feixistes van ocupar Vilanova i la Geltrú. Alguns, fins i tot ja hi eren. Alguns s'hi han quedat.

Montserrat Roig deia que si hi ha un acte d'amor, aquest és la memòria.

Començo recordant les germanes Rosell, les professores de l'Escoleta on va anar la meva àvia materna, tan sols uns metres d'on som ara. Professores a qui van fer renunciar per contracte a una vida pròpia per tal de cedir-la a les més menudes i donar-los l'oportunitat de ser més lliures. Potser no formen part de la història col·lectiva però sí, de la meva memòria perquè he tingut a les mans, les llibretes de la meva àvia quan era tot just una noieta. En aquestes llibretes hi havia missatges com llibertat, igualtat i justícia escrits amb una lletra eminentment infantil. Aquests missatges m'arribaven també escoltant-la a la seva falda ja d'adulta mentre m'explicava com una nit havien hagut de marxar de casa per rojos.

L'altra àvia, la paterna, havia passat els bombardejos al camp, mossegant fustes perquè l'ona expansiva no els fes esquerdar el crani. Menjava garrofes a falta d'un altre menjar. L'àvia de la Geltrú, la Maria Sabadell Soler, era la petita de tres germans, el pare va anar a Manresa va anar a Manresa caminant, a la Pirelli a fer bombes per la República ja que era massa gran per anar al front. El seu germà gran, va ser militant actiu del POUM i represaliat per aquest fet ja que una altra família de Vilanova l'havia denunciat. Ella recordava com en un bombardeig es dirigia al refugi del carrer del Tigre amb arròs i que, corrent, l'hi va caure, un home la va estirar per dur-la al refugi ja que abans que l'aliment hi havia la vida.

Eren diversos els refugis que van fer que existís una ciutat subterrània que, feia espai per a què la vida a la superfície fos possible. En l'actualitat, cap d'aquests refugis es troba obert de manera permanent, sent una obligació de l'Administració pública, la vetlla per als espais de la memòria. Aprofito aquest

moment, per a dirigir-me a l'Administració local per a què estableixi tots aquells mecanismes i accions concretes que siguin útils i pertinents per a fer memòria, també la de les persones anònimes. Deia Walter Benjamin, que preservar la memòria dels anònims és la tasca més àrdua.

Reprenc el fil, de la meva àvia 'de la Geltrú'. Durant la guerra se li va clavar un clau rovellat que li va deixar una marca a la cama durant tota la vida encara que va tenir la sort de ser curada pacientment per un metge. Però a casa els avis, la convicció antifeixista anava més enllà del plànol nacional, de manera que, vàrem acollir a la casona que vàrem poder conservar, un nen de Madrid. Vilanova i la Geltrú ja va ser una ciutat d'acollida, fent espai a famílies i, sobretot, a nens que fugien de l'espant de la guerra oferint-los un lloc de pau i calma davant del mar. És per això, que res restauraria tant aquesta memòria de ciutat d'acollida com seguir aquest posicionament i assegurar que els refugiats civils, polítics, econòmics o de qualsevol altre tipus, tenen un espai entre nosaltres, perquè són com nosaltres. La història no explica com la guàrdia mora va ocupar les nostres places en nom de Franco i demanava als nens que els entreguessin objectes de valor a canvi de xocolata. Aquest fet, segurament, va fer que molts xiquets i xiquetes es guanyessin alguna galleta per haver ofrenat a l'enemic el poc que els quedava.

Mentrestant, els meus avis es trobaven al front. Eren dos biberons, aproximadament als 15 i 16 anys els van arrencar de la vida i els van dur a les muntanyes. Malgrat la duresa i l'horror de la mort, jo no puc fer cap altra cosa que agrair-los els anys de lluita a les espatlles i a la retina. Tots dos van acabar a les Serres de Cavalls i Pàndols, a la Cota 705 que canvià de bàndol ràpidament i en diverses ocasions. Aquelles coves aguarden encara com aquells menuts es feien grans sense poder decidir. El feixisme els va abocar a defensar la República i la vida. Jo mai he conegut en Ricard Duran, ni tampoc en Miquel Vall, ells no es troben en la història perquè eren uns ningú. Malgrat això, la memòria d'aquells dies va arribar de forma viva a les meves orelles fins que jo mateixa

vaig arribar a la Cota 705 anys després. Ningú no ho sabia però mentre ells empunyaven fusells, a l'artilleria també s'hi trobava n'Enric Borràs Cubells, guardeu aquests tres noms.

Vençuts i amb la història escrita a mans dels vencedors, van haver de recórrer un periple per poder tornar cap a casa. Anys més tard, es van enamorar per una banda, na Maria Sabadell Soler i en Ricard Duran Martí i, per altra banda, na Maria del Vinyet Martí Prades i en Miquel Vall Juncosa. Com deien molts dels avis, més tristos varen ser els anys de la postguerra, amb la construcció silent d'una resistència que havia d'operar també molts anys després.

És per això que, totes les qui som nétes d'aquelles que van resistir i hem pogut gaudir de la memòria a les seves faldes, tenim una tasca que ens han encomanat. Conèixer la forja de la història. No és cap secret que, anys més tard les germanes Rosell ja no podrien ensenyar a les nenes, ni transmetre els seus valors. De fet, les dones deixaríem la vida pública de manera massiva i les llibretes –com les de la meva mare- s'omplirien d'una, *grande y libre; espíritu nacional* i, fins i tot, violència a les aules contra qui parlava en català. Creixent a la falda d'una dona humil i amb les seves ensenyances d'escoleta republicana vaig beure i veure que la història mai acaba i que, el seu motor, havia de girar a favor dels més dèbils. Entre d'altres, per això, des de menuda deia que volia ser advocada perquè confiava en la idea de justícia. El Dret però, a l'Estat espanyol, va segellar la transició amb un pacte de silenci que establia un oblit forçós al qual van anomenar perdó.

Jo no em sé estar de pensar que, cada cop que vindiquem la memòria ho estem fent un com gest per als qui hem estimat, fins i tot, no coneixent-los i, sobretot, com un gest d'amor cap a les que vindran i que encara no coneixem. En primer lloc, perquè tinc la certesa que cadascú des de la seva trinxera pot tenir l'oportunitat de fer memòria, recuperar memòria o transformar-la. En segon lloc, perquè la tradició familiar reaccionària pot ser canviada per les generacions que

creixent i en tercer lloc perquè la construcció d'una societat més justa és un deure de qualsevol persona que respecti els drets humans.

No m'agrada gens la paraula defensora de drets perquè penso que la posició en la batalla és important i m'agrada definir-me com a activista, m'agrada empènyer a els Drets per a què avancin. He tingut la sort que jo no m'he fet a mi mateixa sinó que estic feta d'altres, també de les dues Maries que van sobreviure la guerra, del Ricard i en Miquel que no vaig conèixer. Em van situar en un espai de compromís vital. Per això, de manera indestriable, la meva professió es lliga a la meva vida com a guardiana dels drets oprimits. La memòria de lluita de la família, em va permetre estar a punt quan un dia un feixista va colpejar el fotoperiodista expert en recuperar la memòria i evidenciar el feixisme en totes les seves formes, e Jordi Borràs Abelló, nét de n'Enric Borràs Cubells.

En aquell moment, cap dels nostres avis hauria imaginat que els seus nets, tornarien a combatre junts. Perquè que compta és que la memòria no sigui un espai per a la nostàlgia estèril i inoperativa sinó un espai on assentar trinxeres profundes i fer, cadascuna des del nostre espai, un lloc on la vida sigui més possible en l'actualitat. El meu homenatge, és agafar el relleu d'aquesta lluita on elles van poder-lo deixar i comprometre'm a fer-lo arribar tan endavant com sigui possible.

Com diu l'antropòleg, Jose Mansilla López: 'La memòria és nostra i no ens la poden robar, per moltes guerres i batalles que es perdin. La memòria històrica no existeix perquè la memòria és la vida.'

Feu que els homenatges siguin present i futur perquè serà la millor manera de mirar enrere de manera digna.